

Ca' Foscari
University
of Venice

Ca' Foscari University of Venice

International scientific and practical conference

**CULTURAL STUDIES AND ART CRITICISM:
THINGS IN COMMON
AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

November 27–28, 2020

**Venice, Italy
2020**

International scientific and practical conference «Cultural studies and art criticism: things in common and development prospects» : conference proceedings, November 27–28, 2020. Venice : Izdevniecība «Baltija Publishing», 2020. 264 pages.

HEAD OF ORGANISING COMMITTEE

Michele Bugliesi, Professor, Rector of Ca' Foscari University of Venice.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

Робочі зошити-альбоми Миколи Невідомського: сторінки творчого життя художника театру Майстренко-Вакуленко Ю. В.	195
Анатомічні рисунки К. К. Костанді з фондів Національного художнього музею України Мельничук А. І.	199
The image of the city in the art of Chernivtsi of the 20th – early 21st century Mishchenko I. I.	201
Твори декоративно-прикладного мистецтва у роботах Анатолія Калитка Молинь Н. І.	204
Твір І. Дряпаченка «Куточок садка Російського консула у Флоренції» Мячкова Т. О.	207
Проблема змістів й формотворення театрального вбрання для п'єс Оскара Вайльда: на прикладі комедії «Як важливо бути серйозним» Несен І. І.	209
Символічний живопис Михайла Сапожникова (1871 – 1937). Сьогоденні практики дослідження та презентації Несмачний С. М.	213
Ідеал жіночої вроди доби цін на прикладі творів китайської порцеляни Новікова О. В.	217
Реставрація ікони «Христос спаситель» XIX ст. із збірки національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній» Петренко А. А.	220
«Передчуття Голгофи» Миколи Стороженка Петрук Р. І.	223
Питання кольороутворення в контексті сучасних текстильних практик Печенюк Т. Г.	226
М. І. Ростовцев Як Дослідник Античного Мистецтва Північного Понту Русяєва М. В.	230
Репродукція фотографії: фототипія та гелеотипія. Реставрація альбому гелеотипів «La décoration et l'ameublement à l'exposition de 1900: serie 2» Садикходжаєва А. О.	234

5. Янченко, Ю. В. Художньо-естетична своєрідність казок Оскара Уайльда. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*. Серія: Літературознавство. 2009. Вип. 3 (1). С. 74–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzl_2009_3%281%29__10. (Дата звернення 10 листопада 2020 р.).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-004-9-56>

**СИМВОЛІЧНИЙ ЖИВОПИС
МИХАЙЛА САПОЖНИКОВА (1871 – 1937).
СЬОГОДЕННІ ПРАКТИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ**

Несмачний С. М.

аспірант

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

м. Київ, Україна,

заступник директора з наукової роботи

Комунального закладу культури «Дніпропетровський художній музей»

Дніпропетровської обласної ради»

м. Дніпро, Україна

Перша чверть ХХ століття – динамічна, складна та драматична фаза розвитку вітчизняної культури і образотворчого мистецтва зокрема.

На початку ХХ століття в Україні надзвичайно активізувалось культурне життя – це час небаченого злету інтелектуальної думки, виникнення і поступу розмаїття естетичних та філософських концепцій, бурхливого розвитку нових мистецьких напрямів й художніх практик та появи плеяди яскравих творчих індивідуальностей [0, 86].

Співіснування різноспрямованих течій в образотворчому мистецтві – характерна ознака того часу. Тоді ще активно діють пересувні художні виставки, учасники яких відстоюють принципи демократичного реалізму, і в цей же час ряд українських художників освоюють сучасні на той момент європейські мистецькі напрями – від імпресіоністичного творчого методу до найактуальніших модерних та авангардних художніх практик.

Однією з ключових літературно-мистецьких складових тогочасної культури був символізм. Саме з ідеями та естетикою символізму в образотворчому мистецтві пов'язана визначальна частина творчого доробку Михайла Сапожнікова (1871 – 1937), який жив та працював в Катеринославі-Дніпропетровську в першій третині ХХ століття.

Переважна більшість мистецького спадку живописця (більше 250 живописних та графічних робіт) зберігається у Дніпропетровському художньому музеї. До музейної збірки твори М.І. Сапожникова потрапили наприкінці 1960-х років, але для експонування та дослідження вони стали доступні тільки за часів Незалежності України, після проведення необхідних реставраційних робіт [0, 19]. Колекція творів Сапожникова може дати достатньо цілісне уявлення про його мистецькі уподобання та пошуки, адже хронологічно вона охоплює майже весь творчий шлях майстра: від студентських натурних постановок часів навчання в Імператорській Академії мистецтв (1890-х рр.) до пейзажних замальовок-настроїв останніх років життя (1930-ті рр.).

Особливий інтерес у дослідника можуть викликати дві серії символічних картини та відповідний допоміжний матеріал, який складається з натурних етюдів та ескізів. Серії, що об'єднують по 12 картин (Серія № 1 «Примари», 1906 – 1916; Серія № 2, 1917 – 1924), значно відрізняються одна від одної за художньою мовою, що є цілком природно, зважаючи на те, що мистецтво символізму неможливо обмежити якимись стилістичними рамками.

В картинах серій, що були створені під враженням від революційних шоків 1905 – 1917 років, Першої Світової та Громадянської війн, Михайло Сапожников у художніх образах-символах прагне віддзеркалити як теми «одвічних» філософських пошуків, так і актуальні погляди свого часу. У фокусі уваги Михайла Сапожникова – діалектично пов'язані всесвіт і людина. Конкретні образи, події та вся історія людства розглядаються автором у площині глобальній – космічній. Він художньо осмислює вічні категорії добра і зла, світла і мороку, правди і кривди, розмірковує про життя та смерть, початок і кінець, вічність і тлінність.

Сприйняття творів художника, на думку самого автора, має бути активним, і в глядачеві він скоріше намагається знайти співрозмовника та співавтора, ніж пасивного спостерігача [0]. Відповідно, можливе зовсім різне трактування символічних образів, враховуючи ступінь культурного або освітнього розвитку «співрозмовника». Передбачаючи те, що його думки та ідеї не просто буде зрозуміти відповідно саме до авторського задуму, митець, окрім оригінальної назви, дає кожній картині в серії номер (а значить – і конкретне експозиційне місце), а також підбирає до кожного твору відповідний «коментар» з Біблії.

Мистецький доробок Михайла Сапожникова видається нам винятковим в історії українського мистецтва першої чверті ХХ століття. Разом з тим, на жаль, його ім'я та його живопис, відомі здебільшого вузькому колу знавців.

У новітньому часі (2010-ті рр.) першими кроками на шляху дослідження та репрезентації творчого доробку унікального катеринославського художника стало включення низки його робіт до основної експозиції Дніпропетровського художнього музею [0]. До експозиційного блоку «Модерн. Авангард. Символізм», після реекспозиції 2018 року, увійшли десять творів майстра (дев'ять з яких презентують символістську частину його мистецького спадку), що певною мірою сприяло інтегруванню його імені та творчого доробку до лінії розвитку вітчизняного мистецтва першої чверті XX ст.

Визначними також стали дві мистецькі події, що відбулися навесні 2019 року у Дніпропетровському художньому музеї, а саме: презентація видання «Світ символів Михайла Сапожникова» (автор – В.В. Кулічихін) та відкриття музейного виставкового проекту «Від Задуму до Втілення. Світ символів Михайла Сапожникова» (куратори – С.М. Несмачний та О.С. Щербина).

Образотворче видання «Світ символів Михайла Сапожникова», де в науково-популярній формі викладені основні факти біографії митця та проілюстровано головні живописні та графічні твори майстра, стало підсумком дослідницької роботи В.В. Кулічихіна, який протягом довгого часу (працюючи на посадах наукового співробітника, головного зберігача та директора музею) вивчав матеріали щодо біографії та творчої спадщини М.І. Сапожникова. На жаль, передчасна смерть автора у 2016 році не дозволила досліднику побачити працю свого життя у завершеному вигляді, тому закінчувати справу довелося його колегам, науковим співробітникам музею.

Виставковий проект «Від Задуму до Втілення. Світ Символів Михайла Сапожникова» теж став непересічною подією, адже виставку такого формату зали Дніпропетровського художнього музеї ще не бачили. В експозиції було об'єднано вибрані твори з двох серій символічних картин з ескізами цих робіт, натурними замальовками та етюдами (що зазвичай позбавлені експозиційної уваги), а також «сторінки» з книги Володимира Кулічихіна – смислові «пояснення» до кожної картини та тонко підібрані рядки з поезій відомих авторів «срібного віку». Виставковий проект «Від Задуму до Втілення. Світ Символів Михайла Сапожникова» – це виставка-дослідження, «своєрідна спроба відслідкувати шлях митця від ідеї до художнього втілення та показати шлях дослідника від твору до розкриття і потрактування смислу художнього символу» [0]. Кожне полотно розглядається як самостійна робота, до створення якої веде певний, зазвичай невідомий глядачеві, ланцюжок художніх пошуків та узагальнень. Експозиція виставки надала широке поле для глядацької інтерпретації, адже «далеко не завжди

достеменно відомо, чи то певний етюд з натури слугував підготовчою працею до картини, чи він – лиш поштовх, зерно з якого виростає символічна композиція» [0].

Вихід в світ образотворчого видання «Світ символів Михайла Сапожникова» та презентація виставкового проекту «Від Задуму до Втілення. Світ Символів Михайла Сапожникова», ставши, безумовно, непересічними культурними подіями, опрорядували перші кроки на шляху усвідомлення творчого спадку художника, який потребує подальшого вивчення в контексті виявлення стильових особливостей, генези та ідейно-філософських засад символістської творчості митця та осмислення символізму як мистецького напрямку в українському художньому житті першої третини ХХ століття. Комплексне наукове мистецтвознавче дослідження, слугуватиме запорукою того, що, ім'я Михайла Сапожникова міцно увійде до широкого наукового обігу, а постать посяде достойне місце в колі майстрів українського образотворчого мистецтва.

Література:

1. Історія українського мистецтва: у 5-ти т. НАН України ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, голов. ред. Г. Скрипник. Київ, 2007. Т. 5: Мистецтво ХХ століття. 1048 с.
2. Криволапов М.О. Українське мистецтво ХХ століття в художній критиці. Практика. Теорія. Історія. Київ : КИТ, 2006. 796 с.
3. Крючкова В.А. Символизм в изобразительном искусстве: Франция и Бельгия, 1870–1900. Москва : Изобразительное искусство, 1994. 272 с.
4. Куличихин В.В. Мир символов Михаила Сапожникова. Днепр : Литограф, 2018. 176 с.
5. Несмачний С.М. «Модерн. Авангард. Символізм» – нова зала музейної експозиції. *Дніпропетровський художній музей* : офіц. веб-сайт. URL: <http://artmuseum.dp.ua/?p=7726> (дата звернення: 20.11.2020).
6. Сапожников М. И. О символическом творчестве в искусстве. *Аргонавты. Журнал искусств*. Екатеринослав, 1918. № 1. С. 23–24.
7. Щербина О.С. Від Задуму до Втілення. Світ Символів Михайла Сапожникова. *Дніпропетровський художній музей* : офіц. веб-сайт. URL: <http://artmuseum.dp.ua/?p=8174> (дата звернення: 20.11.2020).

International scientific and practical conference «Cultural studies and art criticism: things in common and development prospects»

November 27–28, 2020

Izdevniecība «Baltija Publishing»
Lacplesa iela 41A, Rīga, LV-1011

Iespiests SIA «Izdevniecība «Baltija Publishing»
Parakstīts iespiešanai: 2020. gada 7. decembris
Tirāža 100 eks.

Nº CC272908-CAF FROM 28.11.2020

Ca' Foscari
University
of Venice

Certificate

of participation

Nesmachnyi Sergii

for Participating in the International Scientific and Practical Conference

CULTURAL STUDIES AND ART CRITICISM:
THINGS IN COMMON AND
DEVELOPMENT PROSPECTS

TOTAL: 15 HOURS – 0.5 ECTS CREDIT

Bugliesi Michele,
Full Professor, Rector of
Ca' Foscari University of Venice

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to Bugliesi Michele.

NOVEMBER 27–28, 2020 | VENICE, ITALY